

Aan: Gedeputeerde Staten van Gelderland
Datum: 10 juni 2024
Van: Stichting Veiliger Zaltbommel, Comité Bezorgde Burgers Zaltbommel, verontruste
Bewoner; p/a Nieuwstraat 7; 5301 EV Zaltbommel
Onderwerp: Klacht over opstelling GS naar burgers en aansturing van ODRN

Geacht college,

Wat is onze klacht?

Onze klacht is dat u als Gedeputeerde Staten van Gelderland (GS) te weinig handelt vanuit de vraag: "Wat is een behoorlijke manier van doen?" U als GS zouden meer moeten luisteren naar de behoeften van ons als burgers. We zien bij u als GS een gebrek aan daadkrachtige aansturing en facilitering van ODRN, waardoor de omgevingsdienst toezicht en handhaving van complexe chemische bedrijven (zoals Sachem) niet naar behoren kan doen.

De hierna genoemde tekortkomingen, onderverdeeld in 10 punten, zijn niet nieuw; we zien weinig tot geen verbetering in de opstelling van u als GS naar ons toe. Illustratief hiervoor is dat we na 24 juni 2022 geen enkele reactie van GS op het rapport van WesselinkVanZijst (hierna aangeduid met 'de verkenning') hebben vernomen; voor toelichting zie hierna.

Transparantie over bestuurlijk en ambtelijk overleg ontbreekt. De rapportering van deze overleggen is onvoldoende; selectief wordt zelfs sommige informatie achtergehouden. Daarmee brengt u als GS uw integriteit in diskrediet. In uw communicatie over VTH biedt u voor de inbreng en standpunten van ons als burgers onvoldoende ruimte, een werkelijke dialoog met bewoners gaat u niet aan. Het compleet maken van de kwaliteitscirkel, zoals gehanteerd bij VTH, komt onvoldoende van de grond. Onafhankelijke metingen in de leefomgeving van omwonenden van de kwaliteit van lucht, bodem en water worden nog steeds niet gedaan. Onze oproep voor zulk onafhankelijke onderzoek blijkt nog altijd aan dovemans oren gericht.

Verkenkend onderzoek WesselinkVan Zijst

Zoals u bekend, heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Directie Omgevingsveiligheid en Milieurisico's (O&M) begin 2022 aan bureau WesselinkVanZijst gevraagd een verkenning uit te voeren door gesprekken te voeren met vertegenwoordigers van groepen en organisaties, die betrokken zijn (of zijn geweest) bij de leefomgeving van het bedrijf Sachem in Zaltbommel.

Aanleiding voor de verkenning was, zo is in de rapportage te lezen, dat IenW signalen ontving dat de verhoudingen tussen verschillende partijen met betrekking tot de leefomgeving rondom Sachem moeizaam waren. Ook wij, Stichting, Comité en verontruste bewoner, kregen een uitnodiging. Over de deelname van de genodigden om te participeren in deze verkenning schrijft bureau WesselinkVanZijst: "*De geïnterviewde personen toonden zich allen bereid in gesprek te gaan en stelden zich open op. Dit leidde tot constructieve gesprekken.*"

Op 24 juni 2022 was het eindverslag gereed, werd het aan deelnemers toegezonden en kreeg de verkenning een plek zowel op de website van de Rijksoverheid als in het dossier Sachem op de website van de ODRN ¹. De rapportage over deze verkenning bevatte een veelheid van bevindingen en ideeën en er werden elementen aangedragen om uit de impasse te komen.

---

¹ De verkenning Casus Sachem is te vinden onder documenten op de website van de rijksoverheid.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/24/verkenning-casus-sachem> ,

Ook u, als provinciebestuur van Gelderland, en bevoegd gezag voor vergunning verlening, toezicht en handhaving bij Sachem, nam deel aan deze verkenning.

Hoe zag het vervolg eruit?

- Het *ministerie IenW* toont al sinds 2021 betrokkenheid bij de casus van de chemische fabriek Sachem. Hierover vond en vindt ook na de publicatie van het rapport voortdurend actief overleg plaats tussen het ministerie en Stichting en Comité. Ter illustratie: zie bijlage 1.
- Met de *burgemeester van Zaltbommel* worden, soms in bijzijn van een vertegenwoordiging van de VRGZ, verschillende gesprekken gevoerd. Hierin worden onder andere zaken aan de orde gesteld met betrekking tot afschaffing van de bedrijfsbrandweer, het gebruik van PFAS-houdend blusschuim en onafhankelijke metingen van emissies.
- En voorjaar 2023 kwam de *ODRN* - op eigen initiatief - met een uitnodiging om rond de tafel te gaan. Ons eerste overleg met de ODRN vond plaats op 16 mei 2023, het tweede op 26 september 2023. Deze bijeenkomsten werden als positief en constructief ervaren; wij zien dit overleg, in afwachting van de visie van de ODRN hierop, als een proces van wederzijdse inspanning.

Hoe stelde u zich als *Gedeputeerde Staten* op voor en na de publicatie van de verkenning?

1. Achterhouden essentiële informatie

Het door u georganiseerde omgevingsoverleg Sachem (2016-2020) zou, zo is in de verkenning te lezen, een poging zijn geweest om rekening te houden met bestaande gevoeligheden, met name ook rond de woningbouw nabij Sachem.

Dit overleg met bewoners startte najaar 2016 met als boodschap dat een nieuwe revisievergunning voor Sachem nodig was om de lappendeken van oude vergunningen te vervangen. Direct bij aanvang, d.w.z. tijdens de eerste bijeenkomst, werd een extra reden toegevoegd, namelijk een door Sachem gewenste uitbreiding van de productie. Voor bewoners kwam die wens tot een forse productieverhoging uit de lucht vallen; volstrekt onacceptabel, onverteerbaar en ontoelaatbaar voor een BRZO-fabriek op deze plek nabij de nieuwe woonwijk.

Er was echter ook andere reden om werk te maken van de revisievergunning: De emissies van Sachem waren hoger dan nodig, hoger dan toegestaan ook! Al begin 2016 was dit met Sachem tijdens een bestuurlijk overleg besproken en aangeduid als reden voor het starten van de revisievergunningsprocedure: Door Sachem werd niet voldaan werd aan het gebruik van de Best beschikbare technieken, o.m. voor het reduceren van de luchtemissies tot BBT.

Dit werd echter bij het omgevingsoverleg nooit verteld; het werd eind november 2023 pas duidelijk na een WOO-verzoek om openbaarmaking van de verslagen van bestuurlijk overleg.

2. Uitblijven onafhankelijke immissiemetingen

De zorgen over emissies werden niet alleen tijdens het omgevingsoverleg Sachem geuit, ook in de verkenning heeft u deze terug zien komen. Maar ondanks herhaald verzoek tot onderzoek weten omwonenden van Sachem tot op de dag van vandaag niet wat het effect is en is geweest op hun gezondheid van de jarenlange uitstoot door de fabriek. Beloftes over reductie van de uitstoot door een te bouwen RTO installatie en de plaatsing van een nieuwe, hoge schoorsteen nemen die zorg niet weg. Metingen van immissies op leefniveau hebben nog steeds niet plaatsgevonden. U geeft nog altijd 'niet thuis'.

3. **Voortdurende onveilige situatie Sachem**

Vorig decennium, met name in 2014² en 2015³, verschenen er zeer zorgwekkende inspectierapporten over de veiligheidscultuur bij de fabriek. Maar een gewenste en te verwachten verbetering zagen we niet. In 2019 werd het bedrijf weer door de inspectie op de vingers getikt, nu over de onprofessionele wijze, waarop bij oefeningen door het bedrijfsbrandweerpersoneel van Sachem handelend werd opgetreden. Najaar 2020 en in 2021 zijn er (opnieuw) diverse incidenten en ernstige calamiteiten waarbij, zo lezen we in de rapportages van inspecteurs, onmiskenbaar ook de ouderdom van installaties meespeelde. In 2023 signaleert de Stichting dat de opslag van lege, doch ongereinigde (en daarmee risicovolle opslag) IBC containers onvoldoende aandacht krijgt. Ook signaleert de Stichting dat de werkzaamheden op het dak van het chemicaliënmagazijn om dit dak vlieg vuur veilig te maken, eerst medio 2023, doch ook later in januari 2024 nog steeds niet zijn afgerond. Pas in februari 2024, na de grote brand van 11 januari 2024 bij de nabijgelegen textielgroothandel Lemetex te Zaltbommel, wordt deze al in 2022 door de inspectie opgedragen verbeteractie aan het dak eindelijk voltooid. Het chemicaliënmagazijn wordt beschouwd als de grootste risicobron voor de omgeving.

Het moet u als GS bekend zijn dat Sachem werkt met diverse meer dan dertig jaar oude reactoren. Mede ook daarom mag verwacht worden dat zeer streng wordt toegezien dat Sachem, een BRZO+-bedrijf, aan alle eisen voor wat betreft de garantie voor veiligheid en gezondheid van omwonenden voldaan wordt. Maar de bewoners kloppen tot de dag van vandaag tevergeefs bij u aan met hun verzoeken om helderheid te krijgen over het functioneren van de oude reactoren en de gekoppelde installaties.

4. **Slordige en incomplete incidentenafhandeling door Sachem en ODRN**

Inzoomen op de inspecties, die afgelopen jaren uitgevoerd werden, bestudering van de rapporten over incidenten en het doorlezen van de communicatie over incidentafhandeling, deed ons verrast, bezorgd en ontsteld zijn. Daarom stelden we vragen bij wat we zien als zorgwekkende tekortkomingen in het toezicht en handhaving. In januari 2024 brachten we deze zorg over de afhandeling van incidenten bij de ODRN onder de aandacht (zie bijlage 2). Na herhaald informeren naar de reactie en het alsmaar uitblijven van een antwoord, vernemen we eind mei dat de omgevingsdienst hier nog niet aan toegekomen is vanwege de beschikbare tijd. De ODRN bericht ons het te druk te hebben met de uitvoering van haar primaire taken, zijnde vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Dit antwoord wekt - opmerkelijk - de suggestie dat de door ons aangekaarte problematiek en de door ons geuite zorgen niet tot VTH zouden behoren. Dit bestrijden wij. Onduidelijk is welke mening u als GS bent toegedaan, we mogen er immers vanuit gaan dat het beleid en de prioritering van werkzaamheden met u wordt afgestemd. Maanden moeten wachten op een reactie, voelt als bagatellisering van onze zorgen over de veiligheid bij en rondom Sachem.

5. **Voor inbreng burgers geen tijd en geen plek ingeruimd**

Daar komt bij dat we in het kader van hernieuwd overleg met de ODRN ook onze belangstelling, betrokkenheid en inzet hebben getoond door mee te denken over de informatievoorziening op de

---

² In de rapportage uit 2014 schreef de inspectie dat zij verbeterpunten constateerden: *“Deze verbeterpunten zijn niet zelfstandig door Sachem onderkend. Het ontbreekt Sachem daarmee aan voldoende zelfkritisch vermogen.”* Over het onderzoek van incidenten was te lezen: *Sachem onderzoekt de incidenten die bij het bedrijf hebben plaatsgevonden. De manier waarop het onderzoek plaatsvindt is ingewikkeld. Met de huidige methode en werkwijze wordt de achterliggende oorzaak meestal niet vastgesteld. Hierdoor kunnen onvoldoende maatregelen genomen worden om herhaling te voorkomen.*

³ In het rapport over 2015 staat o.m.: *Sachem moet de consequenties (met name de risico's op escalatie) van het gebruik van (zeer) brandbare vloeistoffen in kunststof IBC's en de aanwezigheid van meerdere opslagvoorzieningen kleiner dan 10 ton zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang voldoende aandacht geven in de noodscenario's en de bedrijfsbrandweerrapportage.*

website van de ODRN. Bij de op uitnodiging van de ODRN aangedragen suggesties (bijlage 3) verzochten we najaar 2023 nadrukkelijk om ons te betrekken bij het proces van verwerking van deze door ons aangedragen verbeteracties. Ook hier zal tijdgebrek mogelijk een rol gespeeld hebben, maar een uitnodiging ontvingen we niet.

We zien intussen dat het dossier Sachem op de website een nieuw uiterlijk heeft gekregen, maar zien ook dat de door ons aangedragen suggesties voor inhoudelijke vernieuwing helaas niet zijn overgenomen. Het is eerder omgekeerd, want voor bewoners belangrijke documenten zijn nu verdwenen. Te weten de FAQ Sachem, die onderwerp was geworden van het overleg met de ODRN, en de rapportage van de verkenning. Evenmin is de door ons aangedragen kritiek verwerkt op de incidentrapportage van 2022 over de lekkage van het schadelijke koudemiddel R507.

6. *Nog altijd geen reactie op adviezen en zorgen van hoogleraar-deskundige*

Zoals hiervoor vermeld, is de notitie FAQ Sachem (bijlage 4) verdwenen uit de nieuwe versie van het door de ODRN gepubliceerde dossier Sachem. Deze notitie was onderwerp van gesprek geworden bij het in 2023 opgestarte overleg met de ODRN. Dat betrof de zogenoemde Repliek op de FAQ Sachem (bijlage 5): onze reactie op de beantwoording door de provincie van twintig vragen, die vanuit het omgevingsoverleg Sachem gesteld waren. In onze reactie van 8 december 2020 concludeerden we dat alle twintig antwoorden ofwel niet volledig beantwoord waren, ofwel onjuiste informatie verschaften.

Bij het opstellen van onze reactie, is Genserik Reniers - professor bij de Safety and Security Science Group van de TU Delft – geraadpleegd. Bij acht van de twintig reacties, die we gaven op door de ODRN aangerode thema's, was een commentaar van professor Reniers toegevoegd.

We hadden bij het overleg met de ODRN (sept 2023) afgesproken hierover in gesprek te gaan en droegen in februari 2024 als onderwerp aan 'Hoe wordt omgegaan met near misses?'

De reactie van de ODRN op onze Repliek, en hetgeen door professor Reniers is ingebracht, mogen we, zo begrijpen we uit een recente e-mail, pas begin juni 2024 tegemoet zien. We vinden het lang uitblijven van de reacties onverkwikkelijk en vertrouwen er dan ook op dat er binnen enkele dagen een integrale reactie komt op alle door professor Reniers geplaatste kanttekeningen.

Voor de duidelijkheid:

Eerder, veel eerder al, namelijk 6 januari 2021, is onze reactie, de repliek op de FAQ Sachem, aan toenmalig Gedeputeerde voor Vergunningverlening en Handhaving toegestuurd. De FAQ-Sachem, deze beantwoording door GS van vragen, had overigens ook bijna een jaar op zich laten wachten. In de op 3 februari 2021 gegeven reactie van Gedeputeerde Staten werd met geen woord over onze repliek gesproken en ook daarna werd op geen enkele manier gecommuniceerd dat u als GS er aandacht aan gegeven had. Zelfs het signaal van professor Reniers, dat de burgemeester van Zaltbommel aan u heeft toegestuurd over één van de zorgpunten uit de repliek die we met de burgemeester bespraken, de problematiek van de (koude) Blevé, verdween in een bureaulade.

7. *Zienswijze omwonenden inzake opslag in gevaarlijk chemicaliënmagazijn gaat ook in bureaulade en wettelijk adviseurs laten niet van zich horen.*

Op 2 april 2024 besloot u de vergunning, die Sachem in december had gevraagd voor de opslag van monsters, goed te keuren. In januari 2024 stuurden we, naar aanleiding van de publicatie, een zienswijze met vragen over deze aanvraag en uw voornemen de plaatsing van monsters in een ruimte achterin het chemicaliënmagazijn te vergunnen. Hierop is geen reactie gekomen. Het besluit van 2 april jongstleden bestuderend, valt ons op dat ook geen enkele reactie van de wettelijke adviseurs (gemeente Zaltbommel, Veiligheidsregio Gelderland-zuid, de Inspectie Leefomgeving en Transport en Waterschap Rivierenland) gekomen is op onze zienswijze. Van een nadere inspanning door GS om deze adviezen toch te verkrijgen, blijkt niet uit het besluit. Het chemicaliënmagazijn werd door u bij de behandeling van de aanvraag revisievergunning genoemd als de grootste risicobron voor de omgeving van Sachem.

8. **Bewoners worden niet gehoord en gezien en onvoldoende geïnformeerd**

Waar bureau WesselinkVanZijst in de verkenning signaleert dat bewoners zich niet serieus genomen voelen, zien we ook geen verbetering. Deze passage uit de verkenning verwoordt dat helder: *“Gebrek aan erkenning van zorgen en om als volwaardig belanghebbend te worden gezien. Het CBBZ en de SVZ voelen zich niet gehoord en gezien door adviesbureaus, overheden en het bedrijf Sachem. Ze voelen zich weggezet als lastpakken en zien in plaats van een focus op veiligheid en gezondheid nadrukkelijk een “economische prioriteitsstelling”. Het CBBZ, de SVZ en de verontruste bewoners geven aan dat hun zorgen worden gebagatelliseerd. Dat gevoel wordt versterkt doordat er jaarlijks overleggen plaatsvinden tussen ODRN, gemeente en provincie waarbij er geen openheid wordt gegeven over wat er besproken wordt. Deze overlegstructuur was onderdeel bij de overeenkomst tussen Sachem, de gemeente en de provincie, zoals te lezen valt in een document uit 2012. Er wordt door de provincie aangegeven dat deze verslagen er niet meer zijn waardoor pogingen van het CBBZ, de SVZ en de verontruste bewoners strandden om inzage te krijgen in de gespreksverslagen. Dat voedt het beeld van achterkamertjes en versterkt het gevoel niet serieus genomen te worden. Deze ervaringen maken dat er zeer kritisch naar het handelen van overheden en het bedrijf wordt gekeken en er zelfs openlijk wordt getwijfeld aan de integriteit van overheden. Een bewoner noemt daarbij als voorbeeld de vergunde watervergunning voor Sachem waarbij de experts van de overheid en die van bewoners elkaar tegenspraken.”*

De transparantie over meer recent gevoerd overleg tussen overheden en Sachem ontbreekt nog volledig, ondanks toezegging van onze burgemeester na bestuurlijk overleg. Inmiddels komen sommige verslagen ‘die er volgens GS niet meer zouden zijn’ toch boven tafel. Uw geloofwaardigheid als GS stelt u daarmee ter discussie.

9. **Sachem houdt documenten geheim**

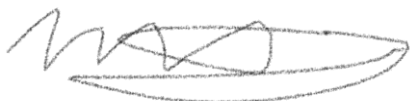
Ook Sachem houdt rapporten kennelijk liever onder de pet. Inspecteurs, die informatie willen inzien over de incidentafhandeling door Sachem, krijgen een controlled copy mee van het bedrijf. Dat is een speciale labeling door Sachem, hetgeen zoveel betekent dat de toezichthouder bij een extern verzoek tot openbaarmaking van de informatie over incidentafhandeling de schouders kan ophalen: deze informatie ligt immers - alleen - bij het bedrijf, waardoor de inspectie er niet zelf over beschikt. Als GS zou u hiervan op de hoogte moeten zijn en stemt u hier dus kennelijk mee in.

10. **GS pakt rol als toezichthouder niet**

Als Gedeputeerde Staten bent u de toezichthouder bij dit bedrijf. Naar aanleiding van een eerder verzoek aan u om het omgevingsoverleg Sachem (2016-2018) op een gedegen en verantwoorde wijze te evalueren, gaf u geen gehoor. Nu, zo’n vier jaar later inmiddels, blijkt overduidelijk dat er meer lering had moeten worden getrokken uit omgevingsoverleg Sachem, hetgeen alleen al had moeten gebeuren vanuit respect voor de bijdrage en inzet van bewoners in het vier jaren durende proces. U deed wel beloftes voor een vervolg mede in het kader van de komst van de nieuwe omgevingswet. We hebben er nimmer iets van u over vernomen.

In afwachting van uw reactie op onze klacht, verblijven wij, hoogachtend,
Stichting Veiliger Zaltbommel, Comité Bezorgde Burgers Zaltbommel en verontruste bewoner

Namens bovengenoemde organisaties en persoon

M.I. Tromp Meesters

Bijlagen (separaat meegestuurd):

1. Verslag omwonenden Sachem bij I&W 23 maart 2022 (illustratie van de betrokkenheid I&W bij casus Sachem)
2. Notitie over de incident afhandeling (januari 2024)
3. Suggesties voor verbetering van de websitepagina over Sachem op de website ODRN (oktober 2023)
4. De FAQ Sachem opgesteld door ODRN n.a.v. vragen in Omgevingsoverleg Sachem (mei 2020)
5. De repliek op FAQ Sachem door SVZ, CBBZ en omwonende (november 2020)